

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

בית אל - שער השמים? או מהו המקום?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

עם הגעתו של אברהם אבינו אל הארץ אשר ארצה (בראשית י"ב א), הוא היה צריך לבחור מקום שם יקבע את אהלה (עיינו ברש"י שם על פסוק ח) - המקום בו יבנה מזבח ליקוק ויקרא בשם יקוק (שם).
יהיה זה המרכז הרוחני בו, בשלב ראשון, אברהם ושרה יחדשו את מפעלם האמוני, לקירוב האנושות אל האמונה באל אחד, ובשלב שני, יניחו את היסודות של מטרת העם העברי-הישראלי, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרוך יקוק לעשות צדקה ומשפט (שם י"ח יט), במדינה שבירתה היא ירושלים (מקום העקדה).

בתחילת פרשתנו, קיימת הדגשה בפסוקים בנושא בחירת בית אל, כמקום אשר בחר אברהם. וז"ל הכתוב: ויעתק משם הנהר מקדם לבית אל ויש אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ליקוק ויקרא בשם יקוק: (שם), וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי: אל מקום המזבח אשר עשה שם פראשה ויקרא שם אברם בשם יקוק: (שם י"ג ג-ד).

שני דורות מאוחר יותר, לפני שיעקב אבינו נאלץ לעזוב את הארץ מפתח עשיו, הוא זוכה להתגלות מופלאה: ויפגע במקום... מאבני המקום... וישכב במקום ההוא... ויירא ויאמר מה נזרא המקום הזה אין זה פי אם בית אלהים וזה שער השמים... ויקרא את שם המקום ההוא בית אל... הנה בית אלהים (כ"ח יא-כב).
לדורות התברר כי המקום אשר יבחר יקוק אלהיכם בו לשכן שמו שם (דברים י"ב יא), איננו בית אל אלא ירושלים. שם יבנה בית אלהים ושם שער השמים.

חז"ל והראשונים התמודדו עם הסתירה לכאורה. בגלל קוצר היריעה, נביא רק את שתי התשובות של רש"י בעקבות חז"ל: א. "אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא הסולם הזה עומד בבאר שבע ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש, ... נגד ירושלים". ב. "אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן".
תירוציו של רש"י, לא התקבלו במשך דורות רבים על ידי אנשי בית אל, שהמשיכו לטעון - לחטוא ולהחטיא כי בית אל ולא ירושלים היא המקום.

נביא לכך דוגמא מספר מלכים: כאשר ירבעם בן נבט יצא כנגד מלכות בית דוד ונגד בחירת ירושלים, הוא בחר בבית אל, כדי לבנות שם מזבח ולחדש את חטא העגל. וז"ל הכתוב: ויעש ירבעם... ויעל על המזבח פן עשה בבית אל לזבח לעגלים אשר עשה... (מל"א י"ב לב). מי שתמכו בירבעם וסיכלו את שליחותו של איש (ה) אלהים (ש) בא מיהודה בדבר יקוק (שם י"ג א, חז"ל זיהו אותו עם עדו החוזה, עיינו ברש"י שם) נביא השקר מבית אל ובני משפחתו. הכתוב מכנה איש זה בתואר נביא אהד וכן ישב בבית אל (עיינו בפרטים שם יא).
מסתבר כי נביא שקר זה היה כנראה ראש-זקן ה"ממסד הדתי" בבית אל, אותה קבוצת טועים שטענה כנגד ירושלים.

בשבוע הבא נביא דוגמא נוספת למלחמתם של אנשי ה"ממסד הדתי" הטועים מבית אל, כנגד נביא אמת אחר, שגם הוא היה איש אלהים שבא מיהודה.

הבה נתפלל כי נזכה להמשך הליך ההכרה בירושלים, כבירתו הנצחית של העם היהודי, הן מהבחינה המדינית והן מהבחינה הרוחנית, בקרוב בימינו אמן.

לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר	לע"נ אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז	לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא
חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

תלונה לעירייה על חריגת בנייה של שכן

"ארץ חמדה גזית" ירושלים / חשוון תשע"ח / תיק מס' 77076

דיינים: הרב בלוך חיים, הרב רטבי ישועה, הרב לונצר דניאל

תקציר המקרה: התובעים והנתבע הם בעלי דירות שכנות בבניין. התובעים תבעו על נזקים שנגרמו להם כתוצאה מבניית הנתבע. הנתבע תבע בתביעה נגדית את הנזקים שנגרמו לו בגלל תלונת התובעים לעירייה. כתוצאה מהתביעה העירייה רוצה להרוס את ההרחבה של הנתבע וזו תביעתו.

פסק הדין: התביעה הנגדית נדחת על הסף משום שמותר על פי ההלכה לאדם להגיש תביעה כנגד שכן הבונה בנייה שלא כדין.

נימוקים:

א. סמכות בנוגע לתביעה נגדית שמוגשת

בית הדין סבור שהתביעה הנגדית היא בסמכות בית הדין, משום שמדובר על רצף אירועים שהתרחשו באותה מסכת אירועים הקשורים אחד לשני, ובשטר הבוררות מצוין שכל נושא הקשור לנושא הבוררות הוא בסמכות בית הדין, אם יבוצע הכלל שהולכים אחרי הנתבע, הרי שהדבר יגרום להוצאות מיותרות לצדדים. בכל מקרה מדובר בתביעת נזיקין ועל הנתבע להגיע למקום שבו בוצע הנזק (שו"ת מגדל השן סי' מט, שו"ת נצח ישראל סי' מה).

ב. נזקים שנגרמו כתוצאה מתלונה על בנייה לא חוקית של שכן

המהר"י"ק (קצא) כתב שבני העיר יכולים לבקש מהשר שימנע מבני עיר אחרת להתיישב בעיר וכתב ש"לא יחלוק על זה כי אם העקש והפתלתל אשר לא ידע ולא יבין ולא הגיע להוראה". הבית יוסף (קנו) חלק על דבריו, וכתב שדבריו תמוהים, משום שיש לפנות לבית הדין ולא לשר, אמנם, הרמ"א (קנו, ז) פסק כדברי המהר"י"ק. החזון איש (ב"ק כג, לז) הסביר שהמהר"י"ק עסק במקרה של שר שמתנהג בצורה תקינה, ואילו הבית יוסף עסק בשר שעובד בצורה שאינה תקינה. לכן כיוון שעירייה פועלת לפי כללי מינהל תקינים מותר לפנות אליה ולהגיש תלונה על בנייה שאינה כחוק.

ג. אין דין מוסר בפנייה לרשויות חוק המתנהלים בצורה תקינה

לגבי דיני מוסר, פסק הבית יוסף (שפח, ה) שאדם שמשמש בגויים על מנת לקחת דבר לעצמו, ע"פ דין אינו נחשב למוסר וכן פסק הרמ"א. האבני נזר (או"ח לו) פסק שאין איסור לפנות לעירייה, גם של נכרים, משום שבסמכותה להחליט אם לתת אישורי בנייה. כך פסק גם ערוך השולחן (שפח, ז) שלא שייך דין מוסר במדינה שמתנהלת בצורה תקינה, ק"ו כשמדובר בשלטון במדינת ישראל.

למעבר לפסק הדין המלא

לע"נ מרים ריגלר ע"יה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ח	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניציבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חֶמְדַּת הָאֲנָצִיקְלוֹפֵדִיָּה הַתְּלֻמוּדִית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

סעודת ברית מילה

על פי הערך: ברית מילה, מתוך האנציקלופדיה התלמודית כרך ד

"וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יְמוּל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם" (וי, יב)

האם יש לשמוח בברית מילה למרות צערן של התינוק?
מדוע אין מזמינים לסעודת ברית מילה?

המנהג ומקורו: כתב השלחן ערוך (יו"ד רס"ה יב ע"פ אבודרהם ברכות שער ט ושבלי הלקט הלי מילה סי' ד): נוהגים לעשות סעודה ביום המילה, והוסיף המחזור ויטרי (עמ' 627): ואבי הבן מגדיל בשמחה ומשתה ויום טוב. מקור המנהג מהאמור בפירוש דרבי אליעזר (פכ"ט והובא באבודרהם ובשהב"ל שם): כשנולד יצחק בן שמונת ימים הגישו למילה, שנאמר: וְיָמַל אֶבְרָהָם אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ בְּרִשְׁמֹנֶת יָמָיו (בראשית כא ד), והגישו למנחה על גבי המזבח ועשה משתה ושמחה, מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו יום שזכה למול את בנו, כאברהם אבינו, שנאמר (בראשית כא ח): וַיַּעַשׂ אֶבְרָהָם מִשְׁתֵּה גָדוֹל בְּיוֹם הַגְּמֹל אֶת-יִצְחָק (בראשית שם ח) ופירושו התו"ס (שבת קל א ד"ה שש) שפרקי דרבי אליעזר מפרש שמדובר בסעודת ברית מילה, ודורש: "ביום הגמלי" - ביום ה"ג מל, היינו ביום השמיני [שה"ג בגימטריא ח] מל את יצחק.

ברית מילה.
סדר הכנסת הבן לבריתו של אברהם אבינו. הפרקים:
א. קודם יום המילה;
ב. ביום המילה;
ג. הכנות להמילה;
ד. המילה וברכותיה;
ה. אחר המילה;
ו. בשני תינוקות.

מקור נוסף יש בתלמוד: כל מצוה שקיבלו עליהם ישראל בשמחה כגון מילה – שנאמר: שֵׁשׁ אֲנָכִי עַל-אֲמֵרְתְּךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רָב (תהילים, קיט קסב), והינו מילה שהיא אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות (רש"י) – עדין עושים אותה בשמחה, שעושים משתה (רש"י). ולא עוד אלא שאחד מן האמוראים היה מברך בברכת המזון של סעודת מילה "שהשמחה במעונו", כדרך שמברכים בנשואין (עי' כתובות ח א). ואף על פי שאין הלכה כמותו, הרי זה משום צער התינוק (שם), אבל מכל מקום כתב שבלי הלקט שיש ללמוד משם שעושים סעודה גדולה כמו יום החופה. ואבודרהם נתן סמך לסעודה זו מדוד המלך שאמר: אספו לי חסידי כרתי ברית עלי זבח (תהילים נ ה), שהוא רמז לסעודת מילה, שפירש "זבח" כמו "זב ח"י", והוא דם מילה שזב לשמונה ימים. במדרש נתחומא (סו"פ חיי שרה) אמרו: כשמל בנו, אפילו אדם ממשכן עצמו, משמח אותו היום.

מהות הסעודה. סעודה זו נקראת סעודת מצוה (רמ"א בשו"ע שם). ולדעת האור זרוע (ח"יב סי' קז) זוהי סעודת שבוע הבן, שמבוא בגמרא שאפילו אמוראים שנהגו שלא להינות מסעודת הרשות אכלו בסעודה זו (עי' בבא קמא פ א וחולין צה ב). ונהגו לאסוף מנין לסעודה זו (רמ"א שם) כל מי שאינו אוכל בסעודת מילה הוי כמנודה לשמים (רמ"א שם ע"פ תוס' פסחים קיד א). ולפיכך כתב מהר"י טיקטין בספר באר היטב, שמי שאין דעתו לילך לסעודה זו, יבקש שלא יזמינו אותו, שהמוזמן ואינו הולך הוא מנודה לשמים. אין לצאת בסעודה זו ביין ומתיקה בלבד, אלא יעשה סעודה ממש (חכמת אדם). וצריך לאכול בשר בסעודה זו, שאין שמחה אלא בבשר (עי' רמ"א או"ח תקנא י ומגן אברהם סי' רמט ס"ק ו ומחצית השקל שם).

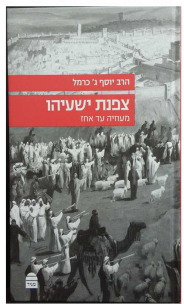
כתב המחזור ויטרי (עמ' 627) שיש נוהגים לומר זמירות במשתה הברית. ובמדרש (רות פ"ו) אמרו על סעודת הברית של אלישע בן אבויה: וכשאכלו ושתו שרו, אילין מזמורין ואילין אמרין אלפנטרין, היינו שירים בסדר אל"ף ב"ית. וקודם ברכת המזון יש אומרים פיוט נודה לשמך וכו' (ישנו בסדורים נוסח אשכנז). וכשמגיעים בברכת המזון ל"הרחמן הוא יזכנו" נוהגים לומר: הרחמן הוא יברך אבי הילד ואמו וכו' (עי' הנוסח בסידורים). בשער הכולל לסידור הרב בעל התניא פי"ד פקפק, שמא יש בזה הפסק בין ברכת המזון לשתיית כוס של ברכה.

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטוריה זו בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

Firenze, Italy

פירנצה, איטליה
שבט תשס"ז

אולם בו מתפללים באופן זמני, שימושי חול בו וסדרי עדיפות במיקום ספרי התורה במקרה זה

שאלה

בבית הכנסת הגדול והמפואר שלנו קר מאוד בחורף, עד כדי כך שהציבור נעשה חולה אחרי השבת. לכן החלטנו בחודשי החורף הקרים להעביר את התפילה לאולם בבניין סמוך, המשמש בימות השבוע גם כחדר אוכל וכחדר הרצאות. כיצד עלינו לנהוג במקום החדש באותם חודשים, וכיצד עלינו לנהוג בנושא של אחסון ספרי התורה? האם להשאירם באופן קבוע בבית הכנסת הגדול, ולהביאם מדי שבת בזמן הקריאה לאולם הזמני, או שאנו יכולים לשים ארון קודש באולם לאותם חודשים, ולאכסן שם בקביעות ספרי תורה?

תשובה

- א. בבית כנסת אין לנהוג קלות ראש, ואף תשמישי חול אין לעשות ב¹. מקום המיועד לשימוש כללי (כגון בית וכד') אין לו קדושת בית כנסת, אף אם המקום יועד לתפילה, אפילו באופן קבוע². במקרה שלכם, אף-על-פי שהקהילה מגדירה את המקום כמקום תפילתה הקבוע בחורף, היא עושה זאת רק לתקופה קצרה, שלא מתוך רצון לקבוע שם את בית הכנסת כמקום של קבע, ומתוך רצון לאפשר את קיומה השוטף של הפעילות המתנהלת במקום, ולכן ניתן להמשיך ולקיים במקום את הפעילות הקהילתית³.
- ב. ניתן להשאיר את ספר התורה בארון הקודש שבבית הכנסת, ולהוציא לבית הכנסת הזמני על מנת לקרוא בו⁴ (בתנאי שאין שם בעיה של הוצאה מרשות לרשות, כמובן). כמו כן ניתן להניח את הספר בארון קודש שיוצב בבית הכנסת הזמני⁵. אם תבחרו באפשרות השנייה, מן הראוי להציב מחיצה לפני הארון בזמן קיום הפעילות השגרתית הנהוגה באולם זה.

¹ גמרא (מגילה כט ע"ב) מצינו: "וואהי להם למקדש מעט" (יחזקאל יא). אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל", וכך נפסק בשו"ע (או"ח סי' קנא סעי' א). ה"פרי מגדים" (משבצות זהב, שם סי' ק א) כתב שמצווה זו היא מדרבנן, בניגוד למצוות מורא מקדש שהיא מדאורייתא, וכן כתב בשם רבים מהאחרונים שו"ת "ציץ אליעזר" (ט סי' טז).

² כך כתב שו"ת "חוות יאיר" (סי' נט), והובא ב"משנה ברורה" (סי' קנד ס"ק ב), שוודאי שלמקום פרטי, המיועד בדרך-כלל לשימושים כלליים, אין קדושת בית כנסת, אפילו אם מתפללים בו באופן קבוע, אם לא התכוונו בעליו להפכו לבית כנסת. הדבר תלוי בכוונה, וניתן להחיל קדושת בית כנסת על מבנה שיועד מתחילה לשימושים פרטיים (כמבואר בשו"ע או"ח סי' קנג סעי' ח).

³ למרות האמור לעיל, היה מקום לומר שכיוון שמדובר כאן בקהילה, ולא באדם פרטי שמזמין את הציבור להתפלל אצלו, וכן המבנה שייך לקהילה המתפללת בו והיא יכולה לקבוע את ייעודו, הרי שכאן יהיה הדין שונה ורצונה של הקהילה להתפלל במקום זה במשך חודשי החורף באופן קבוע, ואולי אף בחורפים רבים נוספים במהלך השנים הבאות, יהווה הזמנה של המקום כדי לקדשו בקדושת בית כנסת. ונראה שכיוון שרצון הקהילה הוא לשמור על הסטטוס של האולם שבו היא עתידה להתפלל, ולהמשיך בו את הפעילות השוטפת של הקהילה, בצירוף העובדה שאין רצון להגדיר את קיומו של בית הכנסת באותו האולם כארעי, ואין בו קדושת בית כנסת כדין מקום תפילה ארעי, שהובא בשו"ע (או"ח סי' קנד סעי' א), וכתשובת ה"חוות יאיר" (סי' נט הנ"ל).

⁴ כך משמע מהשו"ע (או"ח סי' קמט סעי' א), ואלו דבריו הנצרכים לכאן (בהשמטת דברי הרמ"א): "אין הצבור רשאים לצאת מבהכ"י עד שיצניעו ס"ת. ואם מצניעים הס"ת בבית אחר, אם אין לבהכ"י אלא פתח א' – צריכין להתעכב עד שיצא הס"ת וילכו אחריו למקום שמצניעים אותו שם; ואם יש לבהכ"י שני פתחים – יכולים לצאת בפתח אחד קודם שיצא הס"ת בפתח האחר, ובלבד שילכו אחר הס"ת וילווהו למקום שמצניעין אותו שם". מדברי השו"ע עולה שהיה נהוג להביא את ספר התורה מחדר אחר לבית הכנסת על מנת לקרוא בו. וכן כתב שו"ת "חלקת יעקב" (יו"ד סי' קסה): "מעולם לא שמענו שאסור למי שהוא להוציא ס"ת מביהמ"ד לביתו מחשש בזיון להס"ת, ומעשים בכל יום שמוציאין ס"ת מביהמ"ד ולחוץ דרך ארעי, וגם דרך קבע, ואין פוצה פה לחשוש בזה שיש בזיון להס"ת".

⁵ פשוט.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

מתפללים לרפואתם השלימה של:

אליעזר יוסף בן חנה ליבא מאירה בת אסתר יפה בת רחל יענטע נחמה צביה בת שושנה בריינא	רועי משה אלחנן בן גינה דבֿרה אייר מנחם בן יהודית חנה ליליאן בת פורטונה איילת חן בת שולמית בתוך שאר חולי עם ישראל	יוסף (יוסי) בן חנה דוד חיים בן רסה Rassa רבקה רינה בת גרונה נתנה רוחמה רחל בת שושנה